

LA COL·LECCIÓ DE TITELLES DEL MUSEU DE LES ARTS ESCÈNIQUES

ANNA VALLS

Quan en Toni Rumbau i jo vam coincidir en la necessitat que hi hagués una gran exposició sobre el teatre de titelles, vam idear una acció amb un perfil doble. D'una banda, calia donar a conèixer els fons de titelles que es conserven al MAE, i, de l'altra, acararlos a la creació contemporània, de manera que es donés una visió al màxim de completa possible de l'abast artístic, social i patrimonial dels titelles.

El Museu de les Arts Escèniques pertany a l'Institut del Teatre i té l'objectiu de preservar i difondre la memòria de les arts escèniques catalanes. La col·lecció de titelles es creà el 1970, amb l'entusiasme i el compromís de l'aleshores director del MAE, l'historiador i teòric de les arts escèniques Xavier Fàbregas. Paral·lelament, a la mateixa dècada, també s'iniciaren l'Escola de Titelles i el Taller de Marionetes. Aquella dècada, liderada per Hermann Bonnín, fou un període de renovació i de creixement molt fructífer per a tot l'Institut del Teatre, tant en l'àmbit de la docència com en la recerca i la difusió de patrimoni.

Actualment, la col·lecció completa comprèn 427 titelles i marionetes, gairebé un miler de peces d'atz-zo i tres teatres de titelles.

A *Figures del desdoblament*, hi ha presents alguns dels fons més importants:

- Les marionetes de H. V. Tozer. Van ser les primeres a entrar a l'Institut, tot i que no la primera col·lecció del Museu. Tozer construï la seva primera marioneta el 1934 i al llarg de la seva vida perfeccionà diversos aspectes de la construcció i posada en escena dels titelles de fils. Però, a banda de la perfecció constructiva i el valor estètic de les peces de Tozer, la seva importància també es deu al fet que en els seus anys de docència i mestratge a l'Institut del Teatre, del 1973 al 1990, formà més d'un centenar de marionetistes, alguns dels quals han esdevingut mestres de l'especialitat i han fet que Barcelona sigui, a l'actualitat, una de les capitals mundials del teatre de marionetes. I d'aquí l'alt valor patrimonial de la seva col·lecció.

- El fons del titellaire Ezequiel Vigués, *Didó*, que, de fet, és el primer llegat important que va rebre el Museu, el 1975. La història d'Ezequiel Vigués és força curiosa, ja que començà la seva carrera de titellaire amb cinquanta anys, però tot i així va tenir una presència destacable a tot el territori català, fora de Barcelona. Personatge inquiet, marxà a París de jove i treballà

vint-i-tres anys en el món de l'espectacle, principalment com a mànager de la seva parella, la ballarina Teresa Boronat. Allà devia conèixer els titelles de tipus guinyol, que utilitzà més tard. El 1931 el trobem a Catalunya fent titelles. Didó reelaborà espectacles de la literatura popular; creà un petit repertori que anà perfeccionant, per la qual cosa els seus titelles són força genèrics: agutzils, municipals, pagesos, frares, músics, dimonis, taverners... El seu llegat comprèn 134 titelles més un centenar de complements.

- Els titelles de la família Anglès. Els primers titelles de la família arriben al Museu el 1978, i després hi ha hagut dues donacions més (el 1981 i el 2014) que han completat la col·lecció. La família Anglès és una de les tres nissagues importants del titella català, juntament amb els Vergés i els Faidella. La saga comença amb Jaume Anglès i Pallejà (1857-1919), que era imatger —tallava escultures de sants per a les esglésies—; arran d'aquesta activitat, el seu fill Jaume Anglès i Vilaplana (1888-1945) s'inicià en l'art escènica del titella, després d'haver après l'ofici del titellaire Juli Pi. Aquest fons té un gran valor patrimonial, tant per l'antiguitat de les talles com per la seva qualitat escultòrica. Són majoritàriament titelles de quant català, que es caracteritzen per tenir el bust sencer, amb caps grans i espatlles per posar-hi els tres dits centrals de la mà del manipulador. Al MAE, s'hi guarden vuitanta-vuit titelles, i més d'un centenar de complements. L'activitat de la companyia s'aturà el 1982.

- Finalment, a l'exposició hi ha present el fons de titelles Vergés. A banda de la rellevància històrica dels Vergés, que ja ha estat esmentada, la importància d'aquesta nissaga es deu al fet que és l'única que s'inicià al segle XIX i continua en actiu, amb la companyia de Sebastià Vergés. El valor artístic i patrimonial de les

seves peces (talles de fusta de titelles de tipus català) és molt alt. Al Museu es conserven caps de fusta de final del XIX que foren comprades per Sebastià Vergés i Prats, de la primera generació de la família.

A banda d'aquests fons, tots ells representats a *Figures del desdoblament*, el MAE també conserva un titella de Juli Pi, mestre de les tres famílies que han mantingut la tradició del titella català; el fons Ingebörg; els titelles creats pel taller de Josep Guinovart, i la col·lecció de la companyia Foc Follet.

Ara, l'arrelament d'aquesta forma de teatre al nostre país, com passa a la majoria de països de cultura occidental, ha propiciat un floriment de gran importància. Una efervescència que abasta del coneixement i l'exploració de la pròpia tradició, que la fa plenament vigent, a l'experimentació i hibridació amb noves tècniques, materials, llenguatges i sistemes dramàtics. Aquest és el camp de cultiu del teatre de titelles, que de cap manera podem relegar a una mera dimensió anecdòtica o infantil.

Anna Valls, Directora del Museu de les Arts Escèniques de l'Institut del Teatre